

ЗАБЛОЦЬКІ-ДЕСЯТОВСЬКІ – ВИДАТНІ УРОДЖЕНЦІ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ

Стаття носить біографічний характер і містить у собі відомості про основні етапи життя і діяльності відомих уродженців Чернігівської губернії: Андрія Парфеновича Заблоцького-Десятовського, Павла Парфеновича Заблоцького-Десятовського і Михайла Парфеновича Заблоцького-Десятовського.

Ключові слова: уродженці Чернігівської губернії, життя, редактор, державний діяч.

Заблоцькі-Десятовські – Андрій Парфенович, Павло Парфенович і Михайло Парфенович – належать до найвідоміших уродженців Чернігівської губернії¹.

Вони походили із збіднілого дворянського роду Заблоцьких-Десятовських, родоначальником якого вважається Григорій Заблоцький, генеральний возний Люблінського трибуналу початку XVII століття².

Наприкінці XVII століття нащадки Григорія Заблоцького переселилися в Україну, де їм було надано у володіння село Десятуха у Стародубському повіті Чернігівської губернії. Від його назви вони отримали додаткову частку до свого прізвища – Десятовські³ і стали йменуватися Заблоцькими-Десятовськими.

Батько Парфен Миколайович Заблоцький-Десятовський (07.02.1777 – 28.06.1838 рр.) народився у селі Сопичі Стародубського повіту Чернігівської губернії (нині Погарського району Брянської області). Закінчив кращий на той час навчальний заклад – Київську духовну академію, однак «у зв'язку з повним розоренням осиротілої батьківської сім'ї як старший брат» змушений був повернутися на батьківщину, стати на чолі сімейства і зайнятися сільським господарством⁴.

Дуже швидко Парфен Миколайович зарекомендував себе як гарний агроном і на початку XIX століття був запрошений на посаду управляючого в маєток першого міністра народної освіти Росії Петра Васильовича Завадовського, що розташовувався у селі Мефодівка Новгород-Сіверського повіту Чернігівської губернії (нині Середино-Будського району Сумської області)⁵.

Після призначення на посаду управляючого Парфен Миколайович зі своєю дружиною Феодосією Федорівною Єфимович (до 1792 – 06.03.1854 рр.) переїхав в хутір Напрасновку Новгород-Сіверського повіту Чернігівської губернії (нині село Червоне Середино-Будського району Сумської області) і приступив до виконання своїх обов'язків.

Сім'я Парфена Миколайовича жила небагато, однак це не завадило йому і дружині народити і виховати трьох синів: Андрія, Павла і Михайла та двох дочок: Марію (? – 07.11.1903 р.), яка була одружена з Василем Косовичем, та Олену (? – після 1882 р.).

Найвідомішим серед дітей Заблоцьких-Десятовських був Андрій Парфенович – видатний державний діяч Росії, економіст, статистик, письменник і член-кореспондент Імператорської Санкт-Петербурзької академії наук.

Андрій Парфенович народився 4 липня 1808 року (за іншими даними, 4 квітня 1808 р.)⁶ на хуторі Напрасновка Новгород-Сіверського повіту Чернігівської губернії.

© Чухно Володимир Єгорович – краєзнавець, м. Шостка Сумської області.

У 1824 році закінчив Новгород-Сіверську гімназію і у тому ж році вступив на фізико-математичний факультет Московського університету.

Через три роки закінчив навчання зі ступенем кандидата та золотою медаллю за кращий твір з прикладної математики і був залишений на роботі в університеті. 21 листопада 1827 року його прийняли на посаду письмоводителя ради університету, 7 грудня 1827 року призначили перекладачем правління університету, а 23 червня 1830 року доручили виконання обов'язків секретаря навчального комітету.

У 1831 році А.П. Заблоцький-Десятовський захистив магістерську дисертацію «Про способи дослідження кривих ліній другого порядку», яка була надрукована окремою брошурою в 1831 р., і 23 березня 1832 року був удостоєний ступеня магістра фізико-математичних наук.

Після захисту магістерської дисертації, на початку 1832 року, Андрій Парфенович переїхав до Санкт-Петербурга і 11 березня цього ж року поступив на службу в Господарський департамент Міністерства внутрішніх справ Росії, де 19 квітня 1832 року очолив особливу частину департаменту на правах столоначальника.

Під час роботи в Господарському департаменті А.П. Заблоцький-Десятовський зарекомендував себе як гарний математик, котрий володів неабиякими редакторськими здібностями, і 12 липня 1832 року був призначений виконуючим обов'язки редактора «Журналу Міністерства внутрішніх справ Росії», а в наступному році затверджений на посаді редактора журналу і призначений чиновником з особливих доручень Господарського департаменту міністерства.

1 лютого 1835 року Андрія Парфеновича призначили виконавцем робіт статистичного відділення при раді міністерства, а 2 червня 1835 року керівником канцелярії статистичного відділення.

Працюючи на вказаних посадах, А.П. Заблоцький-Десятовський займався статистичними дослідженнями Санкт-Петербурга і в 1836 році опублікував одну з найвідоміших своїх робіт «Статистичні відомості про Санкт-Петербург», яка представляла собою ґрунтоване дослідження тодішньої столиці Росії, проникнуте співчуттям до скрутного становища дворових людей і міської бідноти⁷.

1 лютого 1837 року Андрій Парфенович був призначений на посаду чиновника особливих доручень V відділення Власної його імператорської величності канцелярії, а 1 січня 1838 року переведений на роботу в Міністерство державного майна Росії, яке очолював граф П.Д. Кисельов, на посаду начальника статистичного відділення 3-го департаменту міністерства⁸.

За новим місцем роботи Андрій Парфенович близько здружився з графом П.Д. Кисельовим і став одним із його найближчих друзів⁹, «пером» графа у всіх випадках, де був потрібний ясний і чіткий виклад найважливіших державних питань.

31 липня 1838 року А.П. Заблоцького-Десятовського обрали членом-кореспондентом ученого комітету Міністерства державного майна, 8 лютого 1840 року – членом-кореспондентом статистичного відділення Міністерства внутрішніх справ¹⁰, а 6 березня 1840 р. прийняли на посаду редактора «Журналу Міністерства державного майна Росії».

23 березня 1841 року Андрія Парфеновича призначили на посаду редактора для складання проектів і загального циркуляра по Міністерству державного майна, 17 травня 1841 року обрали членом вченого комітету міністерства, а 21 липня 1841 року – членом Особливого комітету для розгляду різних господарських питань при V відділенні Власної його імператорської величності канцелярії.

У 1841 році А.П. Заблоцький-Десятовський за дорученням П.Д. Кисельова об'їздив Калузьку, Орловську, Тульську, Рязанську, Ярославську та інші внутрішні губернії Росії і за результатами вивчення життя поміщицьких селян склав записку «Про кріпосний стан в Росії», у якій докладно описав їхнє важке економічне становище і запропонував звільнити селян від кріпосної залежності з землею¹¹.

Цим він викликав невдоволення з боку прихильників кріпосного права, які

**Андрій Парфенович
Заблоцький-Десятовський**

30000 екземплярів¹³, у 1849 році видав книжку – «Розповіді про Бога, людину і природу», а в 1854 році «Ручну книжку для грамотного селянина». Вказані роботи мали велике значення для розповсюдження грамотності серед селян й отримали високу оцінку відомого російського письменника та літературного критика В.Г. Белінського, особливо «Сільське читання», про яке Віссаріон Григорович писав: «Ця книжка належить до найважливіших творів сучасної літератури і вагою своєї внутрішньої цінності перетягне багато пудів романів, повістей і драм, навіть «патріотичних»¹⁴.

Під час роботи в Міністерстві державного майна Росії Андрій Парфенович працював на різних посадах і часто заміщав своїх безпосередніх начальників. З 16.06.1843 р. по жовтень 1843 р. і з 08.03.1845 р. по 08.05.1845 р. він виконував обов'язки директора 3-го департаменту міністерства, з 18.09.1843 р. по 28.02.1844 р. – директора 2-го департаменту міністерства, з 19.11.1843 р. по 14.07.1844 р. головував у комітеті для закінчення справ по влаштуванню управління державним майном в Остзейських губерніях, з 24.01.1845 р. був членом Центральної комісії управління державними зборами, з 8.05.1845 р. по 20.09.1845 р. і з 10.05.1848 р. по 23.10.1848 р. виконував обов'язки директора Департаменту сільського господарства, з 07.12.1849 р. головував в особливій комісії для складання правил по будівельній частині міністерства, з 17.05.1852 р. по 04.06.1852 р. і з 19.05.1856 р. по 18.09.1856 р. управляв канцелярією міністерства, з 18.05.1850 р. по 07.10.1850 р., з 15.05.1852 р. по 01.11.1852 р., з 16.05.1853 р. по 19.11.1853 р., з 21.05.1854 р. по 18.10.1854 р. і з 22.12.1855 р. головував у вченому комітеті міністерства і Центральній комісії зі зрівняння грошових зборів, а з 30.11.1855 р. брав участь у роботі Комітету для складання правил для полегшення приватним компаніям спорудження залізниць¹⁵.

7 липня 1856 р. А.П. Заблоцького-Десятовського призначили директором Департаменту сільського господарства, а після його ліквідації, 9 лютого 1859 року, обрали членом ради Міністерства державного майна Росії і головою його вченого комітету.

почали перешкоджати Андрію Парфеновичу у його просуванні по службі. Особливим завзяттям у цьому відрізнявся керівник Морського міністерства Росії генерал-ад'ютант князь О.С. Меншиков. Коли, наприклад, розглядалося питання про прийняття А.П. Заблоцького-Десятовського в Англійський клуб, він приїхав на його засідання, обізвав Андрія Парфеновича «ад'ютантом Пугачова»¹² і добився того, що його не обрали.

Однак Андрій Парфенович цим особливо не переймався. У своєму житті він переслідував більш високі цілі. Крім добросовісного виконання службових обов'язків у Міністерстві державного майна, він займався розповсюдженням грамотності серед селян. У 1843 році разом зі своїм другом В.Ф. Одовським опублікував збірку «Сільське читання», першу популярну книжку для селян, яка витримала декілька видань і у перші два роки розійшлася тиражем

**Павло Парфенович
Заблоцький-Десятовський**

Однак працювати на вказаній посаді він не став і 25 лютого 1859 року перейшов на роботу в Департамент економії Державної ради на посаду виконуючого обов'язки статс-секретаря департаменту¹⁶.

За новим місцем роботи Андрій Парфенович входив до складу редакційної комісії з підготовки проведення реформи 1861 р. і займався розробкою законопроектів про звільнення селян.

28 червня 1859 року А.П. Заблоцький-Десятовський був обраний членом особливої комісії при Міністерстві фінансів по удосконаленню системи податків і мита, а 8 лютого 1860 року призначений членом особливої комісії при Міністерстві фінансів для обговорення питання про кредитні квитки, їх вплив на народне господарство та про способи зменшення їх кількості.

27 жовтня 1860 року Андрій Парфенович очолив особливу комісію при Міністерстві фінансів по складанню проекту «Положення про

питущі відкупи в імперії» і, незважаючи на значну протидію з боку противників реформ, добився їх заміни акцизним збором, за що був нагороджений орденом святого Володимира II ступеня і 5057 десятинами землі в Самарській губернії¹⁷.

30 листопада 1861 року А.П. Заблоцького-Десятовського обрали членом ученого комітету Міністерства фінансів, а 2 травня 1863 року призначили статс-секретарем його Імператорської величності із збереженням посади керівника справами Департаменту економії Державної ради.

11 травня 1867 року Андрій Парфенович звільнився з Департаменту економії Державної ради і на другий день був призначений членом Комітету фінансів, а 1 січня 1875 р. членом Державної ради Росії¹⁸.

Під час роботи у Державній раді А.П. Заблоцький-Десятовський входив до складу комісії для попереднього розгляду справ про перебудову в тюремному відомстві (1877 р.), комітету опікування над заслуженими чиновниками цивільних відомств (1876, 1877, 1878 і 1880 рр.) і т.д.¹⁹.

Андрій Парфенович був одним із засновником Російського географічного товариства²⁰ і з 1846 року брав активну участь у його роботі. З 1846 року по 1847 рік він виконував обов'язки помічника керуючого відділенням статистики, з 1847 року по 1850 рік займав посаду керуючого відділенням статистики, з 1850 року по 1859 рік був головою відділення статистики, а з 12 січня 1869 року по 1873 рік – членом ради товариства. Перебуваючи на посаді голови відділення статистики, він першим у Росії запропонував видати географічно-статистичний словник Російської імперії, а в 1856 році очолив комісію, яка займалася підготовкою його до друку²¹.

Під час роботи в географічному товаристві Андрій Парфенович займався розв'язуванням проблемних питань у галузі економіки, статистики та історії і опублікував у виданнях товариства декілька своїх робіт: «Погляд на історію розвитку статистики в Росії» (Записки Російського географічного товариства. Кн. 2, СПб., 1847 р.), «Рух народонаселення Росії з 1838 по 1847 рік» (Збірник статистичних

відомостей про Росію. Кн. 1., СПб., 1851 р.), «Про етнографічну карту Європейської Росії, видану П. Кепеном» (Вісник імператорського російського географічного товариства. 1852 р., кн. 2.), «Спогади про членів імператорського Російського географічного товариства С.С. Уварова, В.О. Милютіна, К.О. Неволіна і Т.М. Грановського» (Вісник Російського географічного товариства. 1855 р., Кн. 5) та інші.

Упродовж майже тридцяти років свого життя А.П. Заблоцький-Десятовський брав активну участь у роботі Санкт-Петербурзької міської думи, до складу якої був обраний у 1853 році. З 1862 року по 1868 рік був старшиною її I відділення, до 1869 року – членом комісії у справах столичного управління, в 1870 році був обраний в комісію з квартирного податку, в 1873 році – головою комісії із загальної переоцінки нерухомого майна, в 1874 році – головою комісії про місцеві збори тощо.

Санкт-Петербурзька міська дума була зобов'язана йому створенням при міській управі статистичного відділення по дослідженню санітарного стану вод в петербурзьких річках і каналах та проведенню періодичного перепису населення Санкт-Петербурга, а також виходом у світ «Вістей Санкт-Петербурзької міської загальної думи», які призначалися для попереднього ознайомлення гласних думи і мешканців міста зі справами, що підлягали розгляду в думі²².

Андрій Парфенович був дійсним членом Російського товариства любителів садівництва (13.04.1839 р.), почесним членом Ліфляндського економічного товариства (17.05.1843 р.), членом Вільного економічного товариства (26.07.1845 р.), дійсним членом Лебедянського товариства сільського господарства (24.09.1848 р.), членом комітету лляної промисловості (27.04.1856 р.), членом-кореспондентом Російської академії наук по розряду історико-політичних наук (07.12.1856 р.), дійсним членом комітетів акліматизації тварин (30.01.1857 р.) і рослин (12.02.1857 р.) та членом інших товариств²³, а також одним із засновників і головою літературного фонду Росії (02.02.1872 – 1874 рр.)²⁴, членами якого були його найближчі друзі К.Д. Кавелін, В.Ф. Одоєвський і І.С. Тургенєв та знайомі К.М. Бестужев-Рюмін, І.О. Гончаров, Ф.М. Достоєвський, А.М. Майков, М.О. Некрасов, О.М. Островський, М.Є. Салтиков-Шедрін, М.Г. Чернишевський та інші.

У 1868 році А.П. Заблоцький-Десятовський заснував благодійне товариство для надання допомоги бідним прихожанам Андріївського собору в Санкт-Петербурзі, яке в 1877 р. побудувало богадільню для 30 жінок похилого віку і притулок для 14 дітей-сиріт, забезпечило їх повне утримання.

Протягом тривалого часу Андрій Парфенович займався літературною діяльністю, був редактором «Журналу Міністерства внутрішніх справ Росії» (1833 – 1834 рр.), «Вітчизняних записок» (1839 – 1846 рр.), «Журналу Міністерства державного майна» (1840 – 1856 рр.), «Записок для господарів» (1844 – 1845 рр.) і «Землеробської газети» (1853 – 1859 рр.), у яких опублікував багато своїх праць з економіки, статистики, історії, фінансів та сільського господарства: «Про виховні будинки взагалі і особливо в Росії» («Журнал Міністерства внутрішніх справ». 1833 р., №1), «Про рибні промисли в Росії» («Журнал Міністерства внутрішніх справ». 1838 р., №1, 2), «Статистичні відомості про іноземні поселення в Росії» («Журнал Міністерства внутрішніх справ». 1838 р., №4), «Уривок з подорожніх записок по Кавказькій області» («Журнал Міністерства внутрішніх справ». 1838 р., №7), «Про шовківництво у південно-східній Росії по цей бік Кавказу» («Вітчизняні записки». 1839 р., №10), «Про співмірність простору землі з кількістю рук у селянському господарстві Харківської губернії» («Журнал Міністерства державного майна». 1841 р., №1), «Зауваження на статтю Хом'якова «Про сільські умови» («Вітчизняні записки». 1842 р., №11), «Про поліпшення сільських будівель» («Вітчизняні записки». 1848 р., №12), «Спогади про Англію» («Вітчизняні записки». 1849 р., №1, 2), «Господарські афоризми» («Вітчизняні записки». 1849 р., №1, 3; 1850 р., №3), «Історія дергамської породи рогатої худоби» («Журнал Міністерства державного майна». 1851 р., №10), «Про нові спосо-

би мочіння льону» («Журнал Міністерства державного майна». 1853 р., №2), «Про причини коливання цін на хліб в Росії» («Вітчизняні записки». 1847, №5, 6), «Про вживання солі у сільському господарстві» (СПб., 1850 р.), «Конгрес статистиків в Брюсселі» (1853 р.), «Настанови про обробіток льону у північній і середній смугах Росії» (СПб., 1854 р.), «Допоміжна для сільських господарів книжка на 1856 – 1857 роки» (СПб., 1856 – 1857 рр.), «Про фінанси Австрії» («Російський вісник». 1865 р.), «Огляд державних прибутків Росії» (СПб., 1868 р.), «Огляд державних прибутків Росії по кошторису 1868 року» (СПб., 1870 р.), «Прусські фінанси» («Вісник Європи». 1871 р., кн. 4), «Фінансове управління і фінанси в Пруссії» («Вісник Європи». 1871 р., кн. 8)²⁵ та інші.

Останні роки свого життя Андрій Парфенович працював над найвідомішим своїм твором – чотиритомником «Граф П.Д. Кисельов і його час. Матеріали для історії імператорів Олександра I, Миколи I і Олександра II». Вказана робота була надрукована в 1882 році, вже після смерті автора, і містила в собі матеріали про службову діяльність П.Д. Кисельова та документальні матеріали з історії царювання Олександра I, Миколи I і Олександра II. Книжка мала великий успіх серед шанувальників вітчизняної історії, і навіть сам імператор Олександр II «читав її щодня вечорами, засиджуючись до двох годин ночі»²⁶.

Усе своє життя Андрій Парфенович самовіддано працював на благо вітчизни і був нагороджений за це орденом Святого Володимира IV ступеня (29.05.1839 р.), орденом Святої Анни II ступеня (13.04.1845 р.), імператорською короною до ордену Святої Анни II ступеня (11.04.1847 р.), орденом Святого Володимира III ступеня (15.04.1849 р.), орденом Станіслава I ступеня (30.03.1854 р.), орденом Святої Анни I ступеня (26.08.1856 р.), темно-бронзовою медаллю на згадку про війну 1853 – 1856 рр. (1856 р.), імператорською короною до ордену Святої Анни I ступеня (17.04.1858 р.), золотою медаллю в пам'ять звільнення поміщицьких селян від кріпосної залежності (27.04.1861 р.), орденом Святого Володимира II ступеня (01.01.1862 р.), орденом Білого орла (24.06.1868 р.), орденом Олександра Невського (01.01.1881 р.), двома золотими медалями Російського географічного товариства та іншими нагородами, удостоєний чину дійсного таємного радника (21.11.1877 р.)²⁷.

З 1840 року А.П. Заблоцький-Десятовський перебував у шлюбі з англійкою Фані (Францискою) Андріївною (Генріхівною) Андрюс (близько 1806 – 23.06.1882 рр.), незаможною жінкою, яка в молодості заробляла собі на прожиття уроками і перекладами, і мав від неї двох дочок: Єлизавету (26.02.1842 – 17.07.1915 рр.) та Ольгу (19.07.1845 – 1920 рр.).

Єлизавета Андріївна була одружена з відомим російським географом, мандрівником і громадським діячем, членом Державної ради Росії, дійсним таємним радником П.П. Семеновим-Тянь-Шанським (02.01.1827 – 26.02.1914 рр.) і мала від нього семеро дітей: Ольгу (28.05.1863 – 21.11.1906 рр.), Андрія (09.06.1866 – 10.03.1942 рр.), Мануїла (1868 – 1871 рр.), Веніаміна (27.03.1870 – 10.02.1942 рр.), Валерія (17.12.1871 – 08.05.1968 рр.), Ізмаїла (25.07.1874 – 03.01.1942 рр.) і Ростислава (16.12.1878 – 13.06.1893 рр.). А Ольга Андріївна (19.07.1845 – 1920 рр.) була одружена з обер-прокурором Священного синоду, сенатором, членом Державної ради Росії, дійсним таємним радником П.К. Саблером (Десятовським) (1847 – 08.09.1929 рр.) і мала від нього трьох синів: Святослава (1874 – близько 1933 рр.), Георгія (1876 – 09.1918 рр.) і Сергія (1877 – 21.10.1937 рр.).

Найвідомішим серед онуків Андрія Парфеновича був Веніамін Петрович Семенов-Тянь-Шанський, відомий російський географ і картограф, професор Санкт-Петербурзького університету, автор 11-томної фундаментальної праці «Торгівля і промисловість Європейської Росії по районах» (1900 – 1911 рр.), монографії «Місто і село Європейської Росії» (1910 р.), співавтор і редактор багатотомного видання «Росія. Повний географічний опис нашої вітчизни» (1899 – 1914 рр.) та інших робіт.

Андрій Парфенович Заблоцький-Десятовський помер 24 грудня 1881 р. в Санкт-

Петербурзі на 74 році життя і був похований на Смоленському кладовищі, недалеко від свого брата Михайла²⁸.

Середній брат Павло Парфенович був одним із найвидатніших діячів медичної науки середини XIX століття²⁹, доктором медицини і заслуженим професором Санкт-Петербурзької медико-хірургічної академії.

Він народився 3 червня 1814 році на хуторі Напрасновка Новгород-Сіверського повіту Чернігівської губернії³⁰.

У 1830 році Павло Парфенович закінчив Новгород-Сіверську гімназію і за порадою старшого брата вступив на математичне відділення Московського університету³¹, а після його закінчення – на медичний факультет цього ж університету.

У 1835 році П.П. Заблоцький-Десятовський закінчив університет з похвальним листом по хірургії і званням лікаря першого відділення³².

Після закінчення університету Павло Парфенович розпочав службову діяльність, і 1 вересня 1835 року був призначений лікарем експедиції, що займалася дослідженням східних берегів Каспійського моря.

Під час експедиції, яка тривала близько двох років, він вивчав ботаніку та ентомологію і за дорученням свого керівництва склав «Огляд Ташлинського ханства в медично-топографічному і статистичному відношенні» і «Подорожні записки з Астрахані через Кизляр в Баку», які були опубліковані в 1836 році в Москві. Вказаними роботами він привернув до себе увагу наукової громадськості і в 1837 році був обраний членом «Товариства дослідників природи», а в 1838 році – членом-кореспондентом «Російського товариства любителів садівництва».

30 червня 1838 року П.П. Заблоцький-Десятовський захистив докторську дисертацію і 5 липня 1839 року вирушив до Паризького університету для вивчення хірургії, фізіології, анатомії і загальної патології.

Під час перебування за кордоном він навчався у найвідоміших професорів паризької школи, стажувався в кращих хірургічних клініках, лабораторіях фізіології та загальної патології і написав дві статті: «Про операції над заїками, проведені останнім часом в Парижі» і «Про операції над розширеними венами сім'яного канатика», які були опубліковані в 1840 і 1841 роках у російському «Військово-медичному журналі».

18 жовтня 1841 року Павло Парфенович повернувся на батьківщину і 2 лютого 1842 року був обраний ад'юнктом-професором кафедри теоретичної хірургії Санкт-Петербурзької медико-хірургічної академії, а через декілька місяців – ординатором 2-го Військово-сухопутного госпіталю³³, у якому діяла заснована М.І. Пироговим хірургічна клініка.

Під час роботи в госпіталі Павло Парфенович опановував практичну майстерність хірурга, мистецтво діагностики і лікування під безпосереднім керівництвом М.І. Пирогова³⁴, дуже скоро проявив себе як високоосвічений лікар і в 1843 році був призначений на посаду чергового гоф-медика при дворі государя імператора, яку обіймав до 1849 року.

З лютого 1842 року Павло Парфенович читав лекції з хірургії, сифілісу, сечових та статевих органів у Санкт-Петербурзькій медико-хірургічній академії, а в 1843 році відкрив клінічний курс сифілітичних та очних хвороб при 2-ому Військово-сухопутному госпіталі. За спогадами сучасників, його лекції «носили відбиток сучасності, систематичності і ясності, і відвідувалися студентами з великим бажанням»³⁵.

У 1845 році П.П. Заблоцький-Десятовський був призначений екстраординарним професором теоретичної хірургії, а 20 травня 1846 року – ординарним професором кафедри судової медицини Санкт-Петербурзької медико-хірургічної академії.

Працюючи на вказаній посаді, він посилено займався науковою діяльністю, розробив програму викладання студентам академії судової медицини (СПб., 1851 р.), яка відрізнялася сучасністю, стислістю і зручністю у використанні, і надрукував

декілька робіт із судової медицини: «Лікарсько-поліцейські і судово-медичні дослідження про утоплеників» (СПб., 1845 р.), «Про мідні препарати в гігієнічному і судово-медичному відношенні і про мідну кольку» (СПб, 1846 р.), «Розгляд ушкоджень в судово-медичному відношенні» (ВМЖ., 1851 р., ч. 58 і 1852 р., ч. 59), «Про вогнепальні поранення» (1852 р.) тощо.

Одночасно з роботою в академії Павло Парфенович займався практичною медициною. З 1846 року він завідував хірургічним відділенням 2-го Військово-сухопутного госпіталю, де вперше в Росії 20 грудня 1847 року провів п'ять операцій під хлороформом, який з того часу став застосовуватися як анестезуючий засіб по всій Росії³⁶.

9 листопада 1852 року П.П. Заблоцький-Десятовський залишив кафедру судової медицини і перейшов працювати на кафедрі теоретичної хірургії Санкт-Петербурзької медико-хірургічної академії, де вперше став викладати курс урології окремо від хірургії.

Час роботи на кафедрі теоретичної хірургії був найплототворнішим у діяльності Павла Парфеновича. У цей період він наполегливо працював над розробкою методів лікування окремих хвороб, написав більше десяти робіт з описом різних захворювань, які відрізнялися багатством фактичного матеріалу та ясністю викладання і увійшли до золотого фонду вітчизняної медичної науки: «Хвороби передміхурової залози» (СПб., 1856 р.), «Керівництво для вивчення і лікування сифілітичних хвороб» (СПб., 1857 р.), «Про викривлення частин людського тіла» (ВМЖ, 1853 р., ч. 62) та інші.

Павло Парфенович був одним із основоположників отоларингології і стоматології, багато уваги приділяв питанням розвитку вказаних наук. Особливий інтерес для лікарів представляли його роботи «Про хвороби рота і сусідніх йому частин» (СПб., 1856 р.), у якій описувалися захворювання губ, ясен, твердого і м'якого піднебіння, язика і щелеп, «Про хвороби щелепної пазухи» (СПб., 1854 р.), яка містила в собі опис патології гайморової порожнини і лікування гаймориту, «Про збереження зубів у здоровому стані» (1855 р.), у якій доводилася шкода зубних порошоків з вугілля і хініну, «Про хвороби носа і носової порожни» (СПб., 1857 р.) та інші.

У 1856 році Павло Парфенович подарував природно-історичному музею Санкт-Петербурзької медико-хірургічної академії багату колекцію кісток морських тварин, комах і рослин, яку він зібрав під час експедиції, що займалася дослідженням східних берегів Каспійського моря. А 9 лютого 1863 року заснував при академії хірургічний музей і протягом наступних шести років був його беззмінним завідувачем.

У музеї він зібрав величезну кількість хірургічного інструментарію та інших експонатів, котрі широко використовувалися в навчальному процесі, при проведенні практичних занять з хірургії, військово-польової хірургії, ортопедії, протезуванні та організації військово-санітарної служби в армії.

Хірургічний музей і донині є невід'ємною частиною академії і гордістю військово-медичної служби російської армії і флоту³⁷.

23 вересня 1867 року Павло Парфенович залишив кафедру теоретичної хірургії і перейшов на кафедру академічної хірургічної клініки.

Проте вже через два роки, у 1869 році, він звільнився з академії і працював на роботу завідувачим сифілітичною клінікою.

П.П. Заблоцький-Десятовський був членом численних учених товариств і комітетів. У 1842 році він був обраний дійсним членом Товариства російських лікарів, у 1850 році – дійсним членом Російського географічного товариства, у 1851 році – членом Вільного економічного товариства, у 1852 році – консультантом Максимальнівської лікарні, у 1860 році – членом комітету суспільного здоров'я Санкт-Петербурга, у 1864 році – почесним членом «Курського медичного товариства», у 1866 році – почесним членом Військово-медичного вченого комітету, у 1867-ому – дорадчим членом Медичної ради Міністерства внутрішніх справ Росії, у 1869

році – неодмінним членом Військово-медичного вченого комітету, а у травні 1882 року – першим головою Хірургічного товариства ім. М.І. Пирогова³⁸.

Павло Парфенович представляв Санкт-Петербурзьку медико-хірургічну академію на ювілей Московського університету, організував у 1873 році відділ Червоного Хреста на політехнічній виставці в Москві, влаштував декілька госпіталів у Чорногорії³⁹.

Усе своє життя Павло Парфенович захоплювався наукою і написав більше 60 робіт з медицини, багато з яких не втратило своєї актуальності й донині: «Заразність сапу і перенесення цієї хвороби від людини до людини» (ВМЖ, 1842 р., ч. 39), «Про нерухомість суглобів» (ВМЖ, 1842 р., ч. 39), «Про розрив вище коліна сухої жили м'язів, які випрямляють гомілку» (ВМЖ, 1842 р., ч. 40), «Про йодові збризкування в зуб і про водяну хворобу суглобів» (ВМЖ, 1842 р., ч. 40), «Пухлини вен на нижніх кінцівках» (СПб., 1843 р.), «Про підшкірне роздавлювання або розрив пухлин взагалі і зокрема кров'яних» (ВМЖ, 1843 р., ч. 42), «Розбір твору Серра: «Про мистецтво лікувати знівечення обличчя за способом французьким» (1843 р.), «Про горбкову хворобу яєчка» (СПб., 1843 р.), «Розбір книги Форже: «Про тифозну лихоманку» (1843 р.), «Погляд на історію хірургії» (СПб., 1844 р.), «Опис особливого виду (внутрішньої косої) пахової грижі» (СПб., 1844 р.), «Критичний розбір твору Рикора: «Про венеричні хвороби і їх щеплення» (СПб., 1844 р.), «Нарис історії патологічної анатомії» (СПб., 1844 р.), «Про нариви і свищі, що з'єднуються з прямою кишкою» (ВМЖ, 1844 р., ч. 49), «Рідина Фрика для знищення сифілітичних наростів» (ВМЖ, 1844 р.), «Звіт про діяльність Товариства російських лікарів в Санкт-Петербурзі за 1845 р.» (СПб., 1845 р.), «Мікроскопічні дослідження *cremrie dentis*» (1845 р.), «Розбір перекладу Патологічної анатомії Рокитанського, зробленого Мином і Циммерманом» (1845 р.), «Невралгія яєчка» (СПб., 1845 р.), «Вчення про хвороби яєчка, сім'яного канатика і мошонки» (СПб., 1848 р.), «Розлад діяльності яєчок і симптоми їх захворювань» (1848 р.), «Про вплив апоплексії і паралегії на відхід тестикулів» (1849 р.), «Розбір твору Пушкар'єва «Про душевні хвороби» (1849 р.), «Про вплив хронічних хвороб на відхід тестикулів» (1849 р.), «Записки із судової медицини» (СПб., 1850 р.), «Слизові пустули або слизові горбки» (ВМЖ, 1850 р., ч. 55), «Статті з гігієни, дієти і домашньої медицини» (1850 р.), «Про шанкри, або первинні сифілітичні виразки» (СПб., 1851 р.), «Про вплив клімату на здоров'я людини» (СПб., 1851 р.), «Гігієнічні афоризми про одяг» (1851 р.), «Гігієнічні афоризми про охайність» (1851 р.), «Про сифілітичну хахексію» (1851 р.), «Хвороблива чутливість або подразнення і спазм сечового міхура» (1851 р.), «Зв'язок недуг внутрішніх органів з хірургічними хворобами» (1852 р.), «Про переломне ушкодження зчленувань» (1852 р.), «Дія копайського бальзаму і кубеби» (1852 р.), «Спазм сечового міхура» (1853 р.), «Гігроми або серозні випоти в синовіальних сумках» (ВМЖ, 1854 р., №16), «Промова на 100-літньому ювілей Московського університету 12 січня 1855», «Опис гриж» (СПб., 1855 р.), «Опіки і відмороження» (1855 р.), «Про ускладнення травматичних ушкоджень черепа» (СПб., 1856 р.), «Виразки» (СПб., 1857 р.), «Про травматичні ушкодження волосистої частини голови» (1860 р.), «Про хвороби крильцевої і пахової виїмки» («Праці Товариства російських лікарів». 1860 р., №1), «Досліди лікування сифілісу віспощенням» («Медичний вісник». 1861 р., №17, 18, 19), «Про мішотчасту пухлину крайньої плоті» (1862 р.), «Повчання, як допомагати при раптових нещасних випадках, які загрожують життю» («Місяцеслов». 1865 р.) та інші⁴⁰.

Павло Парфенович зробив вагомий внесок у розвиток вітчизняної медицини і був нагороджений орденом Святого Володимира III ступеня (1861 р.), орденом Святого Станіслава I ступеня (1863 р.), орденом Святої Анни I ступеня (1866 р.), імператорською короною до ордена Святої Анни I ступеня (1868 р.), бронзовою медаллю на згадку про війну 1853 – 1856 рр., Персидським орденом Лева і Сонця (1866 р.), відзнакою за 20-річну бездоганну службу⁴¹ та іншими нагородами, а також удостоєний чину таємного радника (1870 р.).

За спогадами сучасників, П.П. Заблоцький-Десятовський гаряче любив Україну і завжди мріяв стати хорошим сільським господарем. Він відрізнявся скромністю, доступністю, симпатичністю і добродушністю. Здоров'я хворого він ставив понад усе і ніколи не прагнув до влади. Після виходу у відставку П.О. Дубовицького йому запропонували місце начальника Медико-хірургічної академії, однак він відмовився від запропонованої посади, посилаючись на обширність медичної практики.

Павло Парфенович перебував у шлюбі з Дар'єю Іванівною (прізвище невідоме), красивою жінкою селянського походження, і мав від неї двох дочок Наталію та Марію Павлівну.

Наталія Павлівна була одружена з письменником Сергієм Павловичем Щепкіним (1824 – 25.08.1898 рр.), таємним радником, який служив у Міністерстві державного майна Росії, і мала від нього трьох дітей: Марію, Павла (? – прожив близько 20 років) і Наталію (? – † у малолітті). Марія Павлівна вийшла заміж за поміщика Чернолуського, однак дітей сім'я не мала⁴².

За два роки до смерті П.П. Заблоцький-Десятовський захворів і влітку 1882 року поїхав відпочити у свій маєток, розташований в селі Кримки Чигиринського повіту Київської губернії (нині Шполянського району Черкаської області).

Однак там стан його здоров'я погіршився, і 2 липня 1882 року він помер⁴³. Був похований за олтарем приходської церкви⁴⁴.

Молодший брат Андрія Парфеновича і Павла Парфеновича Михайло був видатним російським статистиком, метрологом та істориком.

Він народився 7 листопада 1818 року на хуторі Напрасновка Новгород-Сіверського повіту Чернігівської губернії⁴⁵.

Після закінчення Новгород-Сіверської гімназії Михайло Парфенович у 1836 році вступив на юридичний факультет Санкт-Петербурзького університету⁴⁶, який закінчив в 1841 році зі ступенем кандидата⁴⁷.

Одразу після закінчення університету його прийняли на службу в Азіатський департамент Міністерства закордонних справ Росії⁴⁸, у якому він служив до своєї смерті.

Одночасно зі службою в міністерстві М.П. Заблоцький-Десятовський займався літературною і науковою діяльністю, був співробітником «Петербурзьких відомостей», «Економічного покажчика» та «Журналу Міністерства державного майна Росії»⁴⁹, у якому надрукував декілька своїх статей про відомих політехномістів свого часу, про Кольбере і Тюрбо, ознайомив російську публіку з творами Вилерме, Фрежъє и Жерандо⁵⁰.

У 1851 році Михайло Парфенович проредагував один із перших збірників Російського географічного товариства: «Збірку статистичних відомостей про Росію» (СПб., 1851 р.) і опублікував у ньому дві свої статті: «Відомості про кількість жителів в Росії за станами» і «Порівняльний огляд зовнішньої торгівлі Росії за 25-річчя (1824 – 1848 рр.)»⁵¹, а в 1854 році видав одну з найвідоміших своїх робіт «Історичне дослідження про цінності в древній Русі»⁵² (СПб., 1854 р.), у якій «грунтовно розглянув відомості сучасних письменників, своїх і іноземних, про стародавню монету, вдало представив свої висновки і визначив значення гривні, рубля і грошей у різний час»⁵³. Вказана робота мала важливе значення для вітчизняної історії і нумізматики і в 1854 році була удостоєна Демидівської премії⁵⁴.

Через три роки після виходу в світ зазначеної роботи Михайло Парфенович опублікував продовження «Історичного дослідження про цінності в древній Русі» під назвою: «Що таке вирази: рубль, рубль московський, рубль новгородський»⁵⁵.

У 1855 році М.П. Заблоцький-Десятовський був відряджений до Московського головного архіву, де знайшов раніше не відомі «Описи міщанської московської слободи 1677 р.», які містили в собі важливі статистичні відомості про промислове становище міста⁵⁶, а також власноручно переписав «Митну книгу міста Вязьми 1654 р.», важливе джерело для вивчення промислового життя міста, і разом зі своїми поясненнями надіслав її для публікації в Російське географічне товариство.

Також у відрядженні Михайло Парфенович виявив у сімейному архіві княжни Є.Д. Щербатової і княгині Н.Д. Шаховської раніше невідомий власноручний рукопис їхнього діда – відомого російського історика князя М.М. Щербатова: «Про зіпсування звичаїв в Росії» та інші його роботи: «1) Міркування про нинішній, в 1787 році, майже повсюдний голод в Росії, про способи тому допомогти і надалі попередити подібне нещастя; 2) Становище Росії з погляду грошей і хліба, на початку 1788 року...» і т.д.⁵⁷

Частину зі знайдених робіт Михайло Парфенович опублікував у «Вітчизняних записках» (1858 р., №3, с. 239 – 244; 1859 р., №12, с. 411 – 434) та «Бібліографічних записках» (1858 р., I, с. 407 – 441; 1858 р., II, с. 353 – 375, с. 385 – 394, с. 394 – 408, с. 408 – 409, с. 427 – 446, с. 476 – 480), а решта була надрукована після його смерті в «Читаннях товариства історії та старожитностей російських» (1859 р., кн. III, 1 – 96; 1860 р., кн. I, с. 1 – 140; 1860 р., кн. III, с. 41 – 49; 1871 р., кн. IV, с. 1 – 36) та «Російській старовині» (1870 р., I, с. 28 – 30; 1872 р., т. V, с. 1 – 15; 1870 р., II, с. 13 – 56, с. 99 – 116, 201; 1871 р., III, с. 673 – 688)⁵⁸.

За своє недовге життя Михайло Парфенович написав більше десяти робіт зі статистики, економіки та історії: «Деякі слів про 216-грошовий рубль» («Санкт-Петербурзькі відомості». 1855 р., №49), «Деякі дані, що відносяться до промислової статистики Москви XVII століття» («Економічний показчик». 1857 р., №27, с. С. 617 – 624), «Спогади із старого часу» («Економічний показчик». 1857 р., №11, с. 243 – 245), «Про дорожнечу в Москві в 1660 р.» («Економічний показчик». 1857 р., №11), «Матеріали для біографії князя М.М. Щербатова» («Санкт-Петербурзькі відомості». 1857 р. №152), «Про пияцтво в Росії» («Економіст». 1858 р., том 1, кн. 1, від. 1, с. 107 – 150), «Думка князя М.М. Щербатова про одне сучасне питання» (Спб., 1858 р.), «Про кількість народонаселення Росії в 1776 – 1777 роках, по губерніях, і частково по станах» («Показчик політико-економічний». 1859 р., №107 (вип. 3), с. 61 – 63), «Опис Московської міщанської слободи обивательських дворів і поіменний список, хто чим промишляє 7135 (1677) року» («Читання товариства історії та старожитностей російських». 1860 р., кн. 2, від. V, с. 1 – 20), «Про закон причин випадкових, як основу моральної статистики» (Економічний показчик), «Про стан лляної промисловості в Німеччині і Голландії» (1848 р.), «Німецька митна спілка» та інші.

За спогадами сучасників, його роботи відрізнялися «глибиною вивчення»⁵⁹, «безкорисним прагненням до добра та істини і були проникнуті пошаною до науки і теорії, серйозним поглядом на світ і суспільство»⁶⁰.

Михайло Парфенович був одружений з Ганною Василівною Грибодовою (04.02.1815 – 08.11.1906 рр.), двоюрідною сестрою відомого російського драматурга, поета і дипломата Олександра Сергійовича Грибодова⁶¹, і мав від неї одну дочку Євгенію (31.08.1854 – 15.04.1920 рр.). З 16 серпня 1878 року Євгенія Михайлівна перебувала в шлюбі з Дмитром Петровичем Семеновим-Тянь-Шанським (07.11.1852 – 01.11.1917 рр.), сином П.П. Семенова-Тянь-Шанського від першого шлюбу, і мала від нього п'ять синів Рафаїла (31.08.1879 – 12.1919 рр.), Леоніда (02.12.1880 – 13.12.1917 рр.), Михайла (08.05.1882 – 19.01.1942 рр.), Миколу (17.12.1888 – 27.06.1974 рр.) і Олександра (06.10.1890 – 16.05.1979 рр.), і дві дочки Віру (08.11.1883 – 11.11.1984 рр.) і Аріадну (30.04.1885 – 20.6.1920 рр.). Найвідомішим серед них був Леонід Дмитрович Семенов-Тянь-Шанський, поет і письменник, близький друг О.О. Блока і Л.М. Толстого.

Микола Заблоцький-Десятовський помер від сухот 21 вересня 1858 р. і був похований на Смоленському кладовищі в Санкт-Петербурзі⁶².

За спогадами друзів, він був чесною, добросовісною, скромною і благородною людиною.

Михайло Парфенович навчався на одному курсі з відомим російським поетом Аполлоном Миколайовичем Майковим, який присвятив йому один із своїх віршів «Весняне марення»⁶³, і до кінця свого життя підтримував з ним дружні стосунки. Він часто бував у нього вдома, де спілкувався з відомими російськими

письменниками І.С. Тургенєвим, Ф.М. Достоевським, М.М. Достоевським, І.О. Гончаровим, І.І. Панаєвим, поетом В.Г. Бенедиктовим, відомим російським журналістом і літературним критиком С.С. Дудишкіним та іншими⁶⁴.

Завдяки своєму знайомству з Іваном Олександровичем Гончаровим Михайло Парфенович став прообразом одного з героїв його роману «Звичайна історія» – Олександра Адуєва, а його брат – Петра Івановича Адуєва⁶⁵.

З дня смерті Заблоцьких-Десятоських минуло понад сто років. За цей час змінилося декілька поколінь, і про їх заслуги перед наукою і суспільством майже забули, принаймні на батьківщині.

У 2003 році вийшов у світ енциклопедичний довідник «Сумщина в іменах», однак у ньому знайшлося місце лише для Павла Парфеновича.

Про Андрія Парфеновича, який стояв біля витоків скасування кріпосного права, та про його брата Михайла Парфеновича, видатного російського статистика, метролога та історика, роботи якого не втратили своєї актуальності й донині, автори довідника, на жаль, навіть не згадали.

1. Пономарев С. Земляки (Достопамятные уроженцы Черниговской земли) // Черниговские епархиальные известия. – Чернигов, 1898. – №14.

2. Энциклопедический словарь. Том XII. Издатели: Ф.А. Брокгауз и И.А. Эфрон. – СПб., 1894. – С. 86.

3. Довголевский. Я.И. Происхождение рода Заблоцких. Заметка, сообщенная Довголевским. Я.И. // Русская старина. – СПб., – 1882. – Т. 33. – С. 548.

4. Семенов-Тянь-Шанский П.П. Мемуары. – Том 3. – Петроград, 1915. – С. 21.

5. Европин А.К. Исторический очерк кафедры судебной медицины с токсикологией при императорской Военно-медицинской академии. – СПб., 1898. – С. 105.

6. Шилов Д.Н., Кузьмин Ю.А. Члены Государственного совета Российской империи (1801 – 1906): Биобиблиографический справочник. – СПб., 2007. – С. 323.

7. Большая энциклопедия под редакцией С.Н. Южакова. – СПб., 1902. – Т. 9. – С. 441.

8. Шилов Д.Н., Кузьмин Ю.А. Члены Государственного совета Российской империи (1801 – 1906): Биобиблиографический справочник. – СПб., 2007. – С. 323.

9. Собрание сочинений К.Д. Кавелина. А.П. Заблоцкий-Десятовский (некролог). – СПб., 1898. – Т. 2. – С. 1238.

10. Отчет по Государственному Совету за 1881 год. – СПб., 1881. – С. 47.

11. Семевский В.И. Крестьянский вопрос в России в XVIII и в первой половине XIX века. – СПб., 1888. – Том 2. – С. 327 – 333.

12. Федорченко В.И. Императорский Дом. Выдающиеся сановники: энциклопедия биографий. – Красноярск, 2003. – Т. 2. – С. 467.

13. Энциклопедический словарь. Том XII. Издатели: Ф.А. Брокгауз и И.А. Эфрон. – СПб., 1894. – С. 86.

14. Лихачев В. Андрей Парфенович Заблоцкий-Десятовский. Некролог. // Вестник Европы. – Том 1. – СПб., 1882. – С. 876 – 877.

15. Шилов Д.Н., Кузьмин Ю.А. Члены Государственного совета Российской империи (1801 – 1906): Биобиблиографический справочник. – СПб., 2007. – С. 324.

16. Русский биографический словарь. – СПб., 1897. – Т. 7. – С. 129.

17. Там само. – С. 129.

18. Шилов Д.Н., Кузьмин Ю.А. Члены Государственного совета Российской империи (1801 – 1906): Биобиблиографический справочник. – СПб., 2007. – С. 324.

19. Отчет по Государственному Совету за 1881 год. – СПб., 1881. – С. 49 – 50.

20. Советская историческая энциклопедия. Под ред. Е.М. Жукова. – Том 5. – М., 1964. – С. 583.

21. Записки императорского русского географического общества. – СПб. – 1863. – Кн. 1. – С. 45 – 46.

22. Речь гласного В.И. Лихачева в заседании Санкт-Петербургской городской думы 15 января 1881 г., посвященная памяти А.П. Заблоцкого. // Русская старина. – СПб., – 1882. – Т. 33. – С. 553 – 557.

23. Шилов Д.Н., Кузьмин Ю.А. Члены Государственного совета Российской империи (1801 – 1906): Биобиблиографический справочник. – СПб., 2007. – С. 325 – 326.

24. XXV лет (1859 – 1884 гг.). Сборник, изданный комитетом общества для пособия нуждающимся литераторам и ученым. – СПб., 1884. – С. 187.

25. Языков Д.Д. Обзор жизни и трудов русских писателей. – СПб., 1881. – С. 18 – 19.

26. Федорченко В.И. Императорский Дом. Выдающиеся сановники: энциклопедия биографий. – Красноярск, 2003. – Т. 2. – С. 468.

27. Шилов Д.Н., Кузьмин Ю.А. Члены Государственного совета Российской империи (1801 – 1906): Биобиблиографический справочник. – СПб., 2007. – С. 325.
28. Кобак А.В., Пириутко Ю.М. Исторические кладбища Петербурга: Справочник-путеводитель. – СПб., 1993. – С. 332.
29. Мирский М.Б. Медицина России XVI – XIX веков. – М., 1996. – С. 265.
30. Шилов Д.Н., Кузьмин Ю.А. Члены Государственного совета Российской империи (1801 – 1906): Биобиблиографический справочник. – СПб., 2007. – С. 323.
31. Змеев Д.Ф. Русские врачи писатели. – СПб., 1886. – Вып. 1. – С. 107.
32. Европин А.К. Исторический очерк кафедры судебной медицины с токсикологией при императорской Военно-медицинской академии. – СПб., 1898. – С. 106.
33. Русский биографический словарь. – СПб., 1897. – Т. 7. – С. 130.
34. Мирский М.Б. Вклад П.П. Заблочно-Десятовского в отечественную хирургию. // Клиническая хирургия. – 1984. – №12. – С. 47.
35. Европин А.К. Исторический очерк кафедры судебной медицины с токсикологией при императорской Военно-медицинской академии. – СПб., 1898. – С. 113.
36. Профессора военно-медицинской (медико-хирургической академии) под ред. проф. Белевитина А.Б. – СПб., 2008. – С. 151.
37. Адажий В.Д., Гудков В.П. и др. Первому военно-медицинскому музею России – 140 лет. // Медицинские Ведомости. – 2003. – Вып. № 2(57).
38. Русский биографический словарь. – СПб., 1897. – Т. 7. – С. 132.
39. Энциклопедический словарь Брокгауза и Эфрона. – СПб., 1894. – Т. 12. – С. 88.
40. Змеев Д.Ф. Русские врачи писатели. – СПб., 1886. – Вып. 1. – С. 107 – 109.
41. Список гражданским чинам четвертого класса. – СПб., 1869. – С. 105 – 106.
42. Семенов-Тянь-Шанский В.П. То, что прошло. Главы из книги воспоминаний. // Невский архив. №6. – СПб., 2003. – С. 22.
43. Языков Д.Д. Обзор жизни и трудов покойных русских писателей. – Москва, 1882. – Вып. II. – С. 23.
44. Карпинский И.Г. Жизнь и деятельность Павла Парфеновича Заблочно-Десятовского. – СПб., 1882. – С. 9.
45. Шилов Д.Н., Кузьмин Ю.А. Члены Государственного совета Российской империи (1801 – 1906): Биобиблиографический справочник. – СПб., 2007. – С. 323.
46. Щепкин М. Некролог. М.П. Заблочно-Десятовский. // Московские ведомости. №220. – 1858. – С. 487.
47. Григорьев В.В. Императорский Санкт-Петербургский университет в течении первых пятидесяти лет его существования. – СПб., 1870. – С. LXXVIII.
48. Большая энциклопедия под редакцией С.Н. Южакова. – СПб., 1902. – Т. 9. – С. 441.
49. Энциклопедический словарь. Том XII. Издатели: Ф.А. Брокгауз и И.А. Эфрон. – СПб., 1894. – С. 87.
50. Дудышкин С. М.П. Заблочно-Десятовский, его краткая биография в статье: «Неизданное сочинение князя Щербатова...». // Отечественные записки. – СПб., 1859. – №12. – С. 412.
51. Сборник статистических сведений о России. – СПб., 1851. – Книжка 1. – С. 51 – 57, 123 – 182.
52. Заблочно-Десятовский М.П. О ценностях в древней Руси. – СПб., 1854.
53. Устрялов Н. Разбор сочинения М. Заблочно-Десятовского «О ценностях в древней Руси». // Двадцать третье присуждение учрежденных Н.Н. Демидовым наград. – СПб., 1848. – С. 198.
54. Мезенин Н.А. Лауреаты Демидовских премий Петербургской Академии наук. – Л., 1987. – С. 197.
55. Заблочно-Десятовский М.П. Что такое выражения: рубль, рубль московский, рубль новгородский? // Журнал Министерства народного просвещения. – СПб., 1857. – Часть ХСV. – II отд. – С. 1 – 35.
56. Дудышкин С. М.П. Заблочно-Десятовский, его краткая биография в статье: «Неизданное сочинение князя Щербатова...». // Отечественные записки. – СПб., 1859. – №12. – С. 413.
57. Там само. – С. 414.
58. Иконников В.С. Опыт русской историографии. – Том 1, книга 2. – Киев, 1892. – С. 1148 – 1150.
59. Ламанский Е.И. Отчет о действиях императорского русского географического общества за 1858 г. // Вестник императорского русского географического общества. – СПб., 1859. – Часть 25. – С. 2.
60. Некролог М.П. Заблочно-Десятовского. // Экономический указатель. – СПб., 1858. – №91. – Вып. 39. – С. 889.
61. Тезисы докладов научной конференции «А. Блок и русский постсимволизм». Под редакцией З.Г. Минц. – Тарту, 1991. – С. 68.
62. Кобак А.В., Пириутко Ю.М. Исторические кладбища Петербурга: Справочник-путеводитель. – СПб., 1993. – С. 332.

63. Ежегодник Рукописного отдела Пушкинского дома. – Издательство «Наука». – Л., 1975. – Т. 1996. – С. 87.

64. Арсеньев К. Валериан Майков. // Вестник Европы. – СПб., 1886. – Т. 2. – С. 781 – 782.

65. Языков Д. Литературная деятельность И.А. Гончарова. // Русское обозрение. – М., 1891. – Т. 5. – С. 879.

Данная статья носит биографический характер и содержит в себе сведения об основных этапах жизни и деятельности известных уроженцев Черниговской губернии: Андрее Парфеновиче Заблоцком-Десятовском, Павле Парфеновиче Заблоцком-Десятовском и Михаиле Парфеновиче Заблоцком-Десятовском.

Ключевые слова: уроженцы Черниговской губернии, жизнь, редактор, государственные деятели.

This article has a biographic character and contains some information about the basic stages of life and activity such famous natives of Chernihiv province as Zablotskiy-Desyatovskiy Andriy Parfenovych, Zablotskiy-Desyatovskiy Paul Parfenovych and Zablotskiy-Desyatovskiy Mikhail Parfenovych.